

CONVO

KNNV afdeling Utrecht

Winter 2024

**Vegetatie op de werfmuren
van de Oudegracht**

Afdelingsweekend 2025

Veel activiteiten

Brugpieper

Uit recent onderzoek van Natuurmonumenten blijkt dat jongeren moeite hebben met het herkennen van alledaagse planten en vogels (natuurmonumenten.nl/nieuws). Het verbaast me eigenlijk niet. Op school is nauwelijks aandacht voor de natuur in het veld, dus ze worden er ook niet op attent gemaakt. Maar is de situatie hopeloos?

In het kader van het schrijven van het bomenboek (zie verderop in dit nummer) was ik bezig met het meten van de hoogte van een boom in het Maximapark. Een puber op de fiets zag mij bezig, stapte af en vroeg wat ik aan het doen was. Ik legde hem alles uit: dat we binnenkort 125 jaar bestaan, dat we daarom een boek over bomen aan het maken zijn en hoe we dat doen. Hij vroeg honderduit, wilde weten hoe oud ik was en eindigde met de welgemeende wens: 'ik hoop dat u het haalt'. Ik zei dat ik daar alle vertrouwen in had en vroeg van mijn kant naar zijn leeftijd, waar hij op school zat en of hij natuur leuk vond. Hij was 12 jaar, noemde zich een brugpieper en zat liever thuis dan in de natuur. Om me niet te veel teleur te stellen, zei hij nog wel dat hij gekozen had voor het pakket 'Natuur en Techniek'. En nu moest hij gaan, want hij ging sporten.

Toen hij weg was, dacht ik: het komt wel goed met deze jongen. Als je de toekomst hebt, moet je op z'n minst veel vragen stellen, en dat deed hij. Ik heb goede hoop dat hij over een paar jaar niet alleen weet dat hij een brugpieper is geweest, maar ook kan zeggen dat hij een Boompieper heeft gezien.

Rode Noorse esdoorn in het Maximapark
foto: Frans Coolen

Foto voorpagina

bron: www.pexels.com/nl-nl/foto/ - Simon Berger

Inhoud

- 2 Brugpieper
- 3 Vegetatie op de werfmuren van de Oudegracht
- 6 Afdelingsweekend 2025
- 8 Activiteiten afgelopen periode
- 9 Activiteiten komende periode
- 10 Excursies op de 1e & 3e maandag van de maand
- 11 Gezocht!
Wantsen op Platanen
- 12 Contributie 2025
Activiteiten in Vogelvlucht

De afdeling Utrecht (1902) omvat de gemeenten Utrecht, De Bilt, Houten, IJsselstein, Stichtse Vecht, Nieuwegein en Vijfheerenlanden
Voorzitter: Frans Coolen;
voorzitter@utrecht.knnv.nl
Secretaris: Paul Raadschelders;
secretaris@utrecht.knnv.nl
Ledenadministratie: Paul Raadschelders;
ledenadministratie@utrecht.knnv.nl
Penningmeester: Yvonne van Putten;
penningmeester@utrecht.knnv.nl
Natuurhistorisch secretaris: Petra Jansen;
activiteiten@utrecht.knnv.nl
Webmaster: Cockie Streng;
webmaster@utrecht.knnv.nl
Redactie: Paul Damoiseaux;
convo@utrecht.knnv.nl
Plantenwerkgroep: Richard Janzen;
plantenwerkgroep@utrecht.knnv.nl
Vogelwerkgroep: Menko Vlaardingerbroek;
vogelwerkgroep@utrecht.knnv.nl
Erelid:
Mevr. P. Bouwmeester-Bels
Dhr. Richard Janzen
Website: www.utrecht.knnv.nl

Vegetatie op de werfmuren van de Oudegracht

door Richard Janzen

Op verzoek van Floris Brekelmans, ecooloog van de gemeente Utrecht, heeft de plantenwerkgroep de karakteriserende muurplanten op de werfmuren van de Oudegracht geïnventariseerd. In 1996, 2000 en 2008/2009 zijn deze door Bert Maes en anderen geïnventariseerd (zie Bert Maes, 2009).

Bij onze inventarisatie hebben wij dezelfde methode gevolgd. In 2008/2009 zijn zes karakteristieke planten op de werfmuren bekeken: Steenbreekvaren, Tongvaren, Gele helmblom, Muurvarren, Muurleeuwenbek en Eikvaren. Daarnaast hebben we nog een paar andere soorten geteld die ook bijdragen aan de sfeer van de oude muren: Mannetjesvaren en Muurfijnstraal. Deze werden in de vorige inventarisaties niet genoemd omdat ze toen waarschijnlijk nog niet op de werfmuren voorkwamen. Op enkele plaatsen groeiden ook jonge exemplaren van de Vlinderstruik. Deze hebben wij in ons verslag vermeld omdat deze in tegenstelling tot de andere muurplanten de kademuren kunnen beschadigen. Op sommige plekken groeien ook Klimhortensia en Klimop.

Het veldwerk is verricht op 6 en 19 oktober.

Methode

Bij de vorige inventarisaties is de methode van FLORON Meetnet Muurplanten gebruikt. Dit houdt in dat per adres het aantal exemplaren van een soort wordt geteld in een bepaald gebied. Wanneer het gebied groot is, wordt deze in 'rakken' verdeeld. De Oudegracht is in 1996 verdeeld in 15 rakken, delen tussen twee bruggen inclusief de rakzijde van de brug. Naast de zes, eerder getelde, karakteristieke muurplanten hebben we ook Mannetjesvaren, Muurfijnstraal en Vlinderstruik geteld.

Inventarisatiegebied

Deze rapportage geeft de resultaten weer van de inventarisatie van de muurbegroeiing van de werfmuren van de gehele Oudegracht, inclusief de Vismarkt, Zoutmarkt, achterzijde Lijnmarkt, Donkere Gaard en Lichte Gaard. Ook de bruggen zijn bij de inventarisatie betrokken.

Samenvatting van de waarnemingen per rak

Rak 1 tussen de Zandbrug en Jacobibrug

Rak 1
Muurvarren is sterk toegenomen. Tongvaren, Muurleeuwenbek en Mannetjesvaren zijn nieuw. Gele helmblom is niet waargenomen.

Oudegracht	Rak 1	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren	65	175	537	1172
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				1
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek				1
<i>Diapogon glaucus</i>	Mannetjesvaren				1
<i>Polypodium spec.</i>	Eikvaren				1
<i>Polypodium karekaktus</i>	Muurfijnstraal				1
<i>Plantaginifolia lutea</i>	Gele helmblom	3	4		

Rak 2 tussen Jacobibrug en Viebrug

Rak 2
Muurvarren is sterk toegenomen. Tongvaren en Muurleeuwenbek zijn min of meer gelijk gebleven. Nieuw zijn Eikvaren en Muurfijnstraal.

Oudegracht	Rak 2	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren		64	576	
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren		1	21	
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	6	6	6	6
<i>Polypodium spec.</i>	Eikvaren				1
<i>Polypodium karekaktus</i>	Muurfijnstraal				1

Inventarisatie werfmuren

Rak 3 tussen Viebrug en Jansbrug

Rak 3
Aantal Muurvarrens is ongeveer gelijk gebleven.

Oudegracht	Rak 3	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren		134	100	

Rak 4 tussen Jansbrug en Bakkerbrug

Rak 4
Muurvarren is sterk toegenomen. Tongvaren sterk afgenomen en Muurleeuwenbek is weer aanwezig.

Oudegracht	Rak 4	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren		5	13	125
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren	24	307	966	42
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek				3

Rak 5 tussen Bakkerbrug en Bezembrug

Rak 5
Muurvarren is sterk toegenomen. Gele helmblom en Tongvaren zijn nieuw.

Oudegracht	Rak 5	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren			2	146
<i>Plantaginifolia lutea</i>	Gele helmblom				3
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	10	1	3	
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				3

Rak 6 tussen Bezembrug en Stadhuisbrug

Rak 6
Muurvarren is toegenomen. Muurleeuwenbek is weer aanwezig. Tongvaren is niet waargenomen.

Oudegracht	Rak 6	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren	3	74	227	315
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	1	36	3	
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren		1	1	

Rak 7 tussen Stadhuisbrug en Kalisbrug

Rak 7
Muurvarren is weer aanwezig.

Oudegracht	Rak 7	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren		36		89

Rak 8 tussen Kalisbrug en Maartensbrug (Vismarkt, Choorstraat, Zoutmarkt)

Rak 8 Vismarkt, Choorstraat
Muurvarren en Muurleeuwenbek zijn weer aanwezig, meer dan voorheen.

Oudegracht	Rak 8	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvarren		12		362
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	1	4		39

Rak 9 tussen Maartensbrug en Gaardbrug (De Baliekluiver)

Rak 9 Lijnmarkt, Lichte Gaard, Donkere Gaard
Vier soorten zijn nieuw of weer aanwezig.
Bij de Lijnmarkt is de situatie anders dan bij de rest van de Oudegracht. Hier groeiden de muurplanten op het stukje tussen de kade en het water.

Oudegracht	Rak 9	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren				43
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	25	28		17
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmbloem				16
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				1

Rak 10 tussen Gaardbrug (De Baliekluiver) en Hamburgerbrug

Rak 10
Muurvaren en Tongvaren zijn toegenomen.
Muurleeuwenbek is weer aanwezig en Gele helmbloem is nieuw.

Oudegracht	Rak 10	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	5	52	286	330
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren		1	1	13
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	5	1		3
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmbloem				2

Rak 11 tussen Hamburgerbrug en Weesbrug

Rak 11
Vier soorten zijn nieuw. Muurvaren is sterk toegenomen en Muurleeuwenbek is niet waargenomen.

Oudegracht	Rak 11	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	65	89	208	585
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren		9	29	52
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmbloem				9
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren				6
<i>Asplenium trichomanes</i>	Steenbrekeveen				3
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	12	25	18	
<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik				3

Rak 12 tussen Weesbrug en Smebrug

Rak 12
Muurvaren is sterk toegenomen. Mannetjesvaren en Muurfijnstraal zijn nieuw en Muurleeuwenbek is niet waargenomen.

Oudegracht	Rak 12	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren			15	129
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren				5
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren			1	4
<i>Erigeron karaviskianus</i>	Muurfijnstraal				3
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	1	6	20	
<i>Ficus carica</i>	Vijg	1	1	1	1

Rak 13 tussen Smebrug en Geertebrug

Rak 13
Muurvaren is toegenomen. Muurleeuwenbek is weer aanwezig. Vier gewenste soorten zijn nieuw.

Oudegracht	Rak 13	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	212	434	481	649
<i>Polypodium spec.</i>	Eikvaren			2	20
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				4
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren				2
<i>Erigeron karaviskianus</i>	Muurfijnstraal				2
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmbloem				1
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	3			1
<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik				1

Rak 14 tussen Geertebrug en Vollersbrug

Rak 14
Muurleeuwenbek is sterk toegenomen. Mannetjesvaren, Tongvaren en Muurfijnstraal zijn nieuw.

Oudegracht	Rak 14	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	5		30	3077
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren				16
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				4
<i>Erigeron karaviskianus</i>	Muurfijnstraal				1

Rak 15 tussen Vollersbrug en Tolsteegbarrière niet de kant van de Twijnstraat

Rak 15
Muurvaren is sterk toegenomen. Muurfijnstraal, Eikvaren en Tongvaren zijn nieuw.

Oudegracht	Rak 15	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	60	98	132	410
<i>Erigeron karaviskianus</i>	Muurfijnstraal				60
<i>Polypodium spec.</i>	Eikvaren				1
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren				1

Bespreking van de waarnemingen per soort in volgorde van voorkomen

Muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*)

De Muurvaren is met 6064 exemplaren de algemeenste van de karakteristieke muurplanten. Muurvaren komt in alle 15 rakken voor en is in 14 rakken toegenomen in vergelijking tot 2008. In rak 3 is Muurvaren min of meer gelijk gebleven. Het valt op dat bij sommige adressen het aantal exemplaren sterk fluctueert. Bij enkele werfkelders kwamen we in gesprek met gebruikers/eigenaren. Hieruit bleek dat sommigen de muurplanten mooi vonden en beschermden. Anderen wisten niet dat sommige muurplanten beschermd zijn. Zij haalden de muurplanten re-

Muurvaren

gelmatig weg. Bij enkele adressen vonden we vrijwel alleen hele jonge exemplaren.

Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*)

Tongvaren staat op de tweede plaats en telt 177 exemplaren, tegen 401 in 2008. Dit grote aantal in 2008 komt door het grote aantal, 337, op twee adressen in rak 4. In 2024 zijn daar veel minder Tongvarens gevonden. Tongvaren komt in 2024 in 11 rakken voor. In 2008 was dat slechts in 5 rakken.

Tongvaren

Muurleeuwenbek (*Cymbalaria muralis*)

Muurleeuwenbek staat op de derde plaats met 72 exemplaren. Muurleeuwenbek komt in 9 rakken voor, in 2008 in 4 rakken.

Muurleeuwenbek

Muurfijnstraal

Muurfijnstraal (*Erigeron karvinskianus*)

Op de vierde plaats staat de nieuwkomer Muurfijnstraal met 68 exemplaren. Deze soort komt in 5 rakken voor. In de meeste rakken staan maar een paar exemplaren. Alleen in rak 15 groeien 60 exemplaren op de Bijlhouwersbrug aan de kant van de Oudegracht. De muur van dit deel van de brug is erg nat.

Gele helmbloem (*Pseudofumaria lutea*)

Op de vijfde plaats komt de Gele helmbloem met 29 exemplaren in 5 rakken. In 2008 groeiden vier exemplaren in rak 1.

Gele helmbloem

Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*)

Deze soort is nieuw voor de Oudegracht. Hij komt in 6 rakken voor met in totaal 25 exemplaren. Mannetjesvaren is niet karakteristiek voor muren, maar blijktbaar is het milieu van de werfmuren redelijk geschikt voor deze soort.

Mannetjesvaren

Eikvaren

Eikvaren (*Polypodium spec.*)

Wij hebben geen onderscheid gemaakt tussen de Gewone eikvaren en de Brede eikvaren.

In 2008 kwamen 2 exemplaren voor in rak 2. In 2024 is het aantal exemplaren toegenomen tot 22 exemplaren en komen ze voor in 3 rakken.

Steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*)

Met 1 exemplaar is Steenbreekvaren het minst aanwezig van de karakteristieke muurplanten.

Bij de vorige inventarisaties waren geen exemplaren van de Steenbreekvaren aangetroffen.

Steenbreekvaren

Vlinderstruik (*Buddleja davidii*)

Deze struik is geen karakteristieke muurplant. Bij de Gruttersdijk hebben wij gezien hoe deze struiken kunnen uitgroeien waardoor de wortels de muur kunnen ontzetten. Het waren jonge exemplaren die gemakkelijk nog weg te halen zijn.

Samenvatting en aanbevelingen

In 2024 zijn drie nieuwe soorten waargenomen: Muurfijnstraal, Mannetjesvaren en Steenbreekvaren.

Muurvaren, Muurleeuwenbek, Gele helmbloem en Eikvaren zijn in aantal toegenomen en komen in meer rakken voor dan in 2008.

In 2024 zijn drie nieuwe soorten waargenomen: Muurfijnstraal, Mannetjesvaren en Steenbreekvaren. Muurvaren, Muurleeuwenbek, Gele helmblom en Eikvaren zijn in aantal toegenomen en komen in meer rakken voor dan in 2008. Alleen Tongvaren is in aantal exemplaren afgenomen, maar komt in 11 rakken voor. In 2008 slechts is 5 rakken.

Oudegracht	totaal	1996	2000	2008	2024
<i>Asplenium ruta-muraria</i>	Muurvaren	416	1064	1839	6064
<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tongvaren	27	121	401	177
<i>Cymbalaria muralis</i>	Muurleeuwenbek	45	140	16	93
<i>Erigeron karvinskianus</i>	Muurfijnstraal	0	0	0	72
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmblom	0	3	4	29
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren	0	0	0	25
<i>Polypodium spec.</i>	Eikvaren	0	0	2	22
<i>Asplenium trichomanes</i>	Steenbreekvaren	0	0	0	1
<i>Ficus carica</i>	Vlig	1	1	1	1
<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik				4

Alleen Tongvaren is in aantal exemplaren afgenomen, maar komt in 11 rakken voor. In 2008 slechts is 5 rakken.

Op een paar plaatsen groeit Klimop en Klimhortensia tegen de werfmuren. Deze kunnen de muren aantasten en verdringen de karakteristieke muurplanten.

Klimop

Er zijn eigenaren/gebruikers van de werfkelders die de muurvegetatie geregeld weghalen. Laat hen weten dat de karakteristieke muurplanten beschermd zijn in Utrecht. Dit kan gericht met brief/mail. Ook zou er in de pers meer publiciteit over de muurvegetaties gegeven kunnen worden. Voor de continuïteit zullen deze acties regelmatig (eens in de paar jaar) herhaald moeten worden.

Op sommige plaatsen groeien Vlinderstruiken en jonge bomen in de muren. Haal deze diep wortelende planten weg voordat deze te groot worden en de muur gaan aantasten.

Waarnemers

Maarten Drost, Paul Raadschelders, Ria Glas, Fabian Timpen, Dicky Mooiweer, Madeline Tellegen, Petra Janse, Willemijn Koppelaars, Anne-Marie Wesseling, Frans Coolen, Frans Kok, Martin van Genderen, Richard Janzen

Afdelingsweekend 2025

Een verkenning

door Frans Coolen

alle foto's: Frans Coolen

Het afdelingsweekend 2025 vindt plaats in de Achterhoek van 20-22 juni. Om alvast een idee te krijgen van de omgeving, hebben mijn vrouw Marij en ik in juli van dit jaar een paar dagen gelogerd in een hotel in Winterswijk en van daaruit verkenningstochten gemaakt. Het programma van het weekend staat nog niet vast, maar onze ervaringen geven al wel een indruk.

De Achterhoek is bekend om zijn kleinschalige landschappen en een aantal bekende natuurgebieden, zoals Bekendelle, het Korenburgerveen en de oude steengroeve. De omgeving van Winterwijk heeft de status van Nationaal Landschap. In het verleden hebben de eigenaren van de zogenaamde scholtenboerderijen met hun pachters en knechten een grote stempel gedrukt op het ontstaan van dit gebied. Houtwallen, beekjes, essen, molens, bossen en landerijen werden door hen ingericht en onderhouden. Het resultaat is een afwisselend coulisselandschap, dat tot nu toe grotendeels in stand is gebleven.

De geboekte accommodatie Lutje Kössink

Voor het weekend is groepsaccommodatie Lutje Kössink geboekt, een voormalige boerderij in het buurtschap Henxel, op ca. 5 km afstand van Winterswijk. We zijn er even gaan kijken om te zien of er op vrijdagavond een geschikte wandeling te maken is. En ja hoor, op 200 meter afstand stroomt de Ratumsebeek. Dit is een natuurlijk meanderend stroompje met aan weerszijden een smalle, maar dichte vegetatie van kruiden, struiken en vooral monumentale eiken. Er loopt een wandelpad direct langs de beek. In de onderbegroeiing zagen we Dalkruid, Salomonszegel en Lelietje-van-dalen. Een wandeling is zeker de moeite waard.

We hebben ook het natuurgebied Bekendelle bezocht. Ook dit is een beekgebied, maar wel veel weidser. Het is een oud beekbegeleidend loofbos waardoor de Boven Slinge slingert. Er zijn fraaie overgangen van natte naar wat drogere bossen en er is een grote variatie in planten- en diersoorten. Er waren twee jongemannen aan het vissen. Zij vertelden ons dat onder andere de Serpeling veel voorkwam in de beek. En inderdaad, we konden de visjes in de beek zien zwemmen. Het toegankelijk gedeelte

*links: Langs de Ratumsebeek staan indrukwekkend hoge Zomereiken
rechts: De Boven Slinge in natuurgebied Bekendelle*

van het gebied is vrij klein. Goed geschikt voor een niet al te lange wandeling. Langs de Boven Slinge ligt de Berenschot's Watermolen, die van binnen te bezichtigen is. Ook kun je er genieten van een kop koffie met gebak.

We zijn ook gaan kijken bij de steengroeve. In feite zijn er twee groeves: een oude en een nieuwe. Beide groeves zijn helaas niet vrij toegankelijk. De oude is niet meer in gebruik en ingericht als natuurgebied. Deze groeve heeft landelijke bekendheid gekregen omdat dit een van de eerste plekken was waar in Nederland zich de Oehoe heeft gevestigd. Die hebben we overigens niet gezien. De nieuwe groeve is nog wel in gebruik, al lijkt dit op een laag pitje te staan omdat er nauwelijks graafmachines aanwezig zijn.

Ondanks dat de groeves niet vrij toegankelijk zijn, is het toch interessant om er te komen. Boven langs de nieuwe groeve ligt namelijk een recent aangelegde natuurroute met ondiepe plasjes, waarlangs veel bijzondere soorten planten en dieren te zien zijn. Zo zagen we Wondklaver, Blauwe knoop, Waterpunge en Stijve ogentroost. Voorbeelden van bijzondere dieren die we tegenkwamen, zijn de Rugstreepad en de Wijngaardslak. Ook liepen en vlogen er talloze Bastaardzandloopkevers rond.

De Wijngaardslak komt vooral voor in kalkrijke gebieden, zoals Zuid-Limburg. Gezien de aanwezigheid van kalksteengroeven is het dus niet verwonderlijk dat deze soort hier ook voorkomt. We waren getuige van een bijzonder gedrag van deze slakken. Het viel me op dat een paar van de slakken omgeven was met wat opgeworpen aarde. Toen ik een exemplaar voorzichtig optilde, zag ik dat ze bovenop een holletje zat dat ongeveer een halve decimeter diep was, met op de bodem een aantal witachtige eitjes. De slakken waren dus eieren aan het leggen. Hoe een slak zo'n holletje maakt is voor mij een raadsel. Na het maken

van een paar foto's heb ik het exemplaar weer netjes op haar plek teruggezet.

Een prachtig natuurgebied dat we ook hebben bezocht is het Korenburgerveen. Het is 490 hectare groot, en daarmee het grootste moeras van Oost-Nederland. Er gaat een pad met knuppelbruggen dwars doorheen. Dat hebben we helemaal afgelopen. We zagen vanaf het pad veel zeldzame bloeiende planten, vaak van zo dichtbij dat je ze zou kunnen plukken: Witte snavelbies, Gagel, Klokjesgentiaan, Kleine zonnedauw en Moeraskartelblad. Het was warm en zonnig weer, waardoor tal van sprinkhanen actief waren. Dank zij ObsIdentify kon ik ze snel op naam brengen: Krasser, Zuidelijk spitskopje, Moerassprinkhaan en Greppelsprinkhaan. Vooral de Moerassprinkhaan maakte indruk. Het is een vrij grote soort, met een prachtige rode en groene kleurtekening. Er kwam ook een andere diersoort voor, in groten getale zelfs, maar die kwamen we liever niet tegen: steekmuggen. Dus volgende keer moeten we eraan denken om in een broek met lange pijpen te lopen en muggenolie mee te nemen.

Bij de steengroeve

linksboven: Rugstreepad, rechtsboven: Wondklaver

onder: een Wijngaardslak met het holletje waarin ze haar eitjes heeft gelegd

Moerassprinkhaan in het Korenburgerveen

We hebben ook deelgenomen aan een landschapsexcursie in de omgeving van Woold, een zuidelijk buurtschap van Winterswijk. De excursie werd georganiseerd door de VVV Winterswijk en gegeven door Freek Deunk. Freek is in Woold geboren en kent de omgeving als zijn broekzak. Tijdens de wandeling ging hij uitgebreid in op de opbouw en structuur van het landschap, evenals op de ontstaansgeschiedenis ervan. Ook wist hij veel te vertellen over de lokale gebruiken en familieverbanden. Na afloop hebben we hem gevraagd of hij ook een excursie voor onze vereniging apart wilde geven. Dat was geen enkel probleem, dus zijn excursie is een goede mogelijkheid voor een weekendactiviteit.

Dit waren onze ervaringen. Eén ding staat vast: de omgeving van Winterswijk heeft op het gebied van natuurbeleving heel wat te bieden. Het excursieprogramma staat, zoals gezegd, nog niet definitief vast, maar een paar goede ideeën hebben we al wel. Bij slecht weer of na afloop kan ook nog een bezoek gebracht worden aan het Mondriaanmuseum. Deze schilder heeft in zijn jeugd jaren in Winterswijk gewoond. Wij hebben het bezocht. Het is een klein, maar mooi en informatief museum.

Voor vogelliefhebbers is het wellicht nog interessant om het Zwillbrocker Venn te bezoeken. Het is een bekend vogelgebied in Duitsland, vlak over de grens. Dit is het meest noordelijk gelegen broedgebied voor flamingo's in Europa. Het gebied is publiek toegankelijk. Wijzelf zijn er niet geweest, maar het lijkt zonder meer de moeite waard.

Hopelijk is hiermee interesse gewekt om aan het weekend deel te nemen. Het enige wat je nog moet doen, is je aanmelden. Dat kan via: utrecht.knnv.nl/agenda/. Het aantal deelnemers is beperkt, dus zorg ervoor dat je er snel bij bent.

Karakteristieke boerderij in Nationaal Landschap Winterswijk

Activiteiten afgelopen periode

Paddenstoelenexcursie Gunterstein, 19 oktober

Onder begeleiding van Willy en Willebrord Dorresteyn verzamelde een groep van 8 paddenstoelenliefhebbers zich bij landgoed Gunterstein. De bedoeling was een 2-uur durende excursie, het werd bijna het dubbele van de tijd! We hebben genoten.

Wat hebben we gezien?

Biefstukzwam, Zwavelkopjes, Panterammoniet (met lichte schubjes op de hoed, restanten van omhullend vlies), Vezelkop sp op hout, Spekzwoerdzwam op hout, Russula's bij eikenboom, Donker hazenoor, heksenkring van Geurige schijnridderzwam in symbiose met Eik, Narcisridderzwam (ruikt naar gas, knalgele steel), Groene Anijstrechtterzwam, Sombere Honingzwam, Witte koraalzwam, Elfenbank, Vezelkop met strepen, Ridder- of schijnridderzwam, Bruine bundelridderzwam, Witte satijnvezelkop (klein wit, vezels op de hoed, pukkel in het midden van de hoed, een umbo. Weer een nieuw woord geleerd!), Witte kluiwzwam, Peervormige stuifzwam, Gewone hertenzwam, Oranje prachtvlamhoed, Elfenscherf (helemaal roze), Roodsteelmycena, Molenaarszwam, Kaneelkleurige melkzwam, Zwartpurperen russula, Nevelzwam, Harslakzwam, Witte kaaszwam, Parelammoniet, Kleibosrussula, Fopzwam (zalmroze plaatjes), Beukridderzwam.

Een indrukwekkende lijst! En ondanks de grote deskundigheid binnen de excursiegroep hoorden we met enige regelmaat 'ik zou het echt niet weten'. Paddenstoelen determineren in het veld is bijzonder moeilijk. Paddenstoelen bekijken in het veld is daarentegen volop genieten. Voor herhaling vatbaar, deze excursie.

U-pas zaken

U-pashouders kunnen hun contributie bekostigen uit hun budget. U-pashouders die lid willen worden kunnen zich wenden tot de penningmeester: penningmeester@utrecht.knnv.nl. Om in aanmerking te komen voor een U-pas gelden voorwaarden t.a.v. het inkomen die vermeld staan in u-pas.nl. U kunt ook bellen met 088-600 6300

Boekenbestelservice KNNV

Raadpleeg de website van de KNNV-uitgeverij (knnvuitgeverij.nl) of de advertenties van de KNNV-uitgeverij in Natura om te bepalen wat je wilt bestellen. Informeer naar de prijs bij de afdeling Utrecht (het gaat om aanzienlijke kortingen). Stuur een email met de volledige bestelinformatie naar penningmeester@utrecht.knnv.nl

U ontvangt een factuur en zodra deze betaald is, worden de boeken besteld. De boeken kunnen worden afgehaald bij de penningmeester (woonachtig in Leidsche Rijn, Utrecht).

Paddenstoelenexcursie Gunterstein

van links naar rechts: Gewoon elfenschermpje, Spekzwoerdzwam, excursiedeelnemers, Donker hazenoor, Biefstukzwam

foto: Paul Damoiseaux

Activiteiten komende periode

Nieuwe leden Activiteitscommissie

We zijn als bestuur erg blij dat drie mensen bereid zijn gevonden om invulling te geven aan de Activiteitscommissie. Het zijn: Nine Ebben, Caroline Meijer en Petra Jansen. De activiteiten voor de komende periode hebben ze al georganiseerd. Petra Jansen zal als natuurhistorisch secretaris gaan plaatsnemen in het bestuur.

De excursies op de 1e en 3e maandag van de maand worden voornamelijk door Lia Oosetwaal, Renee Lommen en Nel van Meijeren georganiseerd.

KNNV Utrecht op het Flora Festival, 14 december

Op het Flora Festival 2024 op 14 december geeft Frans Coolen een presentatie. Hij zal vertellen over de activiteiten van onze Plantenwerkgroep en in het bijzonder over de inventarisaties die wij doen voor de Gemeente Utrecht: het monitoren van hooilandjes en de muurvegetatie van een aantal grachten. Daarnaast vertelt hij over de inventarisatie van de wilde flora in het Maximapark in 2023.

Datum: 14 december. Tijd: 9:30-16:30 uur, met aansluitend borrel

Plaats: Radboud Universiteit Nijmegen, Linnaeusgebouw, Heyendaalseweg 137 in Nijmegen

Deelname: gratis

Livestream: florafestival.nl

bron: www.floron.nl/Activiteiten/Flora-Festival

Wintergasten, 15 januari 2025

Nederland is een vogelrijk land. Meer dan 500 soorten vogels zijn er in ons land waargenomen. Daarvan zijn 185 broedvogels, 263 doortrekker of wintergast. Wintergasten zijn vogelsoorten die niet in Nederland broeden maar (meestal) uit het noorden

naar Nederland komen om hier de winter door te brengen. Bekende voorbeelden zijn Keep, Smient, Kleine Zwaan. In deze lezing over wintergasten laat Luc de Bruijn u een aantal wintergasten zien en vertelt hij over waarom deze vogels 's winters naar ons land komen en over wat Nederland deze vogels in de winter te bieden heeft.

Datum: 15 januari 2025. Tijd: 19:30-21:30 uur

Plaats: Stadsboerderij Griftsteede, Van Swindenstraat 129

Opgave via: utrecht.knnv.nl/agenda/

Keep

foto: Paul Damoiseaux

Winterherkenning loofverliezende bomen, 9 februari 2025

In de herfst bereiden bomen zich voor op de komende koude periode. Loofbomen doen dit door hun bladeren af te stoten. De bladvorm is een belangrijk kenmerk waaraan bomen te herkennen zijn, maar ook in de winter blijven er genoeg kenmerken over om bomen op naam te brengen, denk aan: het silhouet van de boom, de bast van de stam en ook de takken en twijgen, waar de knoppen voor het volgend jaar al zichtbaar zijn. Hoe is hun stand, welke kleur en vorm hebben ze? Aan de hand van al deze kenmerken kun je bepalen om welke boom het gaat, ook in de winter!

Leuk dat René Wassenberg, voortrekker van de dit jaar opgerichte Bomenwerkgroep van de IVN en KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn, bereid is gevonden om ons een ochtend mee te nemen op een wandeling door Sandwijck, een prachtig landgoed vlak bij Utrecht met veel verschillende boomsoorten, en zijn kennis te delen.

Datum: 9 februari 2025. Tijd: 10:00 tot 12:00 uur

Plaats: Landgoed Sandwijck, Utrechtseweg 305, De Bilt

Aanmelden via: utrecht.knnv.nl/agenda/ uiterlijk 6 februari.

Vogels kijken met de KNNV, 8 maart 2025

Excursie naar het Landje van Geijssel en Waverhoek. Beide gebieden liggen ten noorden van Vinkeveen.

Het plan is om te beginnen bij de vogelkijkhut bij het Landje van Geijssel en daarna door te rijden naar Waverhoek om daar een vogelwandeling te maken.

Bij het Landje van Geijssel kunnen we genieten van het vogelleven op een ondergelopen weiland. Dit trekt allerlei steltlopers en eenden aan. Vogels die terugkomen uit Zuid-Europa en Afrika strijken hier neer om op te vetten. Hier komen altijd de eerste Grutto's aan en verder kunnen we soorten als Scholekster, Kemphaan, Kievit, Smient en Pijlstaart verwachten.

De wandeling voert door Waverhoek, een ongeveer 60 hectare groot natuureilandje in de Randstad, grenzend aan natuurgebied Botshol en de Vinkeveense Plassen. In het midden ligt een ondiepe plas die verscheidene vogels aantrekt. Misschien zien we hier de eerste Lepelaar en maken we kans op rietbroedende soorten.

Je bent van harte welkom, met en zonder 'vogelervaring'. We nemen nog wat extra verrekijkers mee voor degenen die mogelijk geen verrekijker hebben. Ook is er een telescoop aanwezig. Datum: 8 maart 2025. Tijd: om 8:00 uur vertrekken we met auto's uit Utrecht en we verwachten rond 14:00 uur weer terug te zijn in Utrecht.

Aanmelden via: utrecht.knnv.nl/agenda/ uiterlijk 4 maart. Op het formulier kan je aangeven of je een auto tot je beschikking hebt of wilt meerijden. Na 4 maart sturen we je de laatste informatie.

Excursies op de 1e en 3e maandag van de maand

Utrechtpad, 4e etappe, 2 december

Leersum naar Amerongen (13,6 km)

Vanuit Leersum klim je via een historische klinkerweg naar de Tombe van Nellesteijn, waarna je van een panoramisch uitzicht kunt genieten. Vervolg je weg langs de Leersumse Plassen en heidevelden waarboven roofvogels zweven, tot je de top bereikt

van de Utrechtse Heuvelrug.

Datum: 2 december 2024 Tijd: 9:00 uur

Plaats: ontvangt u na aanmelding via utrecht.knnv.nl/agenda/

Utrechtpad, 5e etappe, 6 januari 2025

Amerongen naar Veenendaal (16,5 km)

Veel hoogteverschil op deze etappe. Je loopt door de bossen van de Utrechtse Heuvelrug en de Waterlinie. Met diverse mooie kijkpunten, bijvoorbeeld heuveltop de Manage met daarop de eenzame eik. Het Grebbelinie museum ligt aan het eind van deze etappe.

Datum: 6 januari 2025 Tijd: om ongeveer 9:00 uur stappen we in de bus/trein-bus naar Amerongen. Terug reizen we per trein vanaf Veenendaal-De Klomp naar Utrecht Centraal, waar we tussen 15:00-16:00 zullen aankomen.

Plaats: ontvangt u na aanmelding via utrecht.knnv.nl/agenda/

Hooge Kampse Plas en Beukenburg, 20 januari 2025

Excursie per fiets. Het blijft altijd een verrassing wat we aantreffen op de plas en op de eilandjes. Zijn de smienten er al? Daarna fietsen we door naar Beukenburg. Nel van Meijeren heeft daar haar vlindertelroute; we pikken deze route op en maken een wandeling door het gebied.

Datum: 20 januari 2025 Tijd: 10:00 uur

Plaats: we treffen elkaar bij het fietspad langs de Hoogekampse plas. Bij de roestplaat aan de kant van de Voordorpsedijk.

Opgeven via: utrecht.knnv.nl/agenda/, uiterlijk zondag 19 januari

Hooge Kampse Plas

bron: avondwandelingen.nl/Wandeling61.html

Utrechtpad, 6e etappe, 3 februari 2025

Veenendaal-De Klomp naar Scherpenzeel (ongeveer 14 km)

Deze etappe kenmerkt zich door vele herkenningspunten van de Grebbelinie. De route gaat langs liniewallen, bunkers, schansen en dijken. Je loopt verder via deze dijken langs het kasteel van Renswoude en het laatste stuk loop je tussen de bunkers door langs het Valleikanaal.

Datum: 3 februari 2025 Tijd: om ongeveer 9:00 uur stappen we in de trein naar Veenendaal-De Klomp. Terug met de bus. We zijn tussen 15:00-16:00 terug.

Plaats: ontvangt u na aanmelding via utrecht.knnv.nl/agenda/

Vogelakkers op de Veluwe en wandeling Oud Reemst, 17 februari 2025

De vogeltrek is achter de rug. Wat rest zijn de achterblijvers en de wintergasten. De diehards die kiezen voor hier blijven en voedselschaarste riskeren. Niet wegtrekken spaart immers energie en zorgt in het voorjaar voor een ruime territoriumkeuze. Voor zaad etende zangvogels als Kneu, Keep, Vinken Geelgors lijkt het een slimme strategie want vele overleven. Als er dan nog wordt gevoerd, zoals op de Vogelakkers bij Oud Reemst op de Veluwe, dan heb je extra kans om deze vogels goed te bekijken. Maar ook muizen, reeën en roofvogels profiteren van deze natuurakkers. Een rondwandeling van 3,5 of 8 km door bos en hei is uitgezet in het gebied.

Datum: 17 februari 2025 Tijd: om 10:00 uur op startpunt bij parkeerplaats Oud Reemst. Of met auto's (geef dus aan of je kunt beschikken over een auto).

Aanmelden via: utrecht.knnv.nl/agenda/ voor 14 februari.

Utrechtpad, 7e etappe, 3 maart 2025

Scherpenzeel (midden in het dorp) naar (ergens in) Amersfoort (ongeveer 16 km)

In de Gelderse Vallei zie je nog het originele coulisselandschap. Je vervolgt langs de Grebbelinie en de Heiligenbergerbeek naar Landgoed De Boom. Je steekt over naar Landgoed Den Treek-Henschoten op de Utrechtse Heuvelrug. Dan door bossen en heidevelden naar Amersfoort.

Datum: 3 maart 2025 Tijd: om ongeveer 9:00 uur stappen we in het openbaar vervoer. We zijn tussen rond 15.00-16.00 terug.

Plaats: ontvangt u na aanmelding via utrecht.knnv.nl/agenda/

Wantsen op platanen

Vanuit de Landelijke Insectenwerkgroep van de KNNV is de oproep binnengekomen om deel te nemen aan een onderzoek naar de verspreiding van de Plataan-netwants (Corytucha ciliata) op platanen. Deze (onschuldige) soort is nog niet zo lang geleden in Nederland verschenen en verspreidt zich snel. Onlangs is een rapport hierover verschenen: liw.knnv.nl/kennisbank/wantsen-op-platanen-in-bergen-op-zoom/.

Het onderzoek richt zich op overwintelaars achter de loszittende schors van de plataan. Behalve Plataan-netwantsen is onder de schors een veelheid aan soorten insecten en andere geleedpotigen aangetroffen, waaronder 38 soorten wantsen. En daarmee is de rol van de schors van platanen aangetoond in de biodiversiteit. Tot nu toe stonden platanen bekend dat er weinig insecten op aanwezig waren. De Plataan-netwants is een bijzonder beestje, slechts 3,3-3,7 mm. Makkelijk te herkennen aan de helder witte kleur en de paar zwarte vlekken op de voorste helft van de vleugels.

Plataan-netwants

foto: collectie LIW, KNNV

Werk mee aan 125-jarig jubileum KNNV Utrecht

Mensen die het leuk vinden om, in welke vorm dan ook, een bijdrage te leveren aan het Jubileum boek over bomen dat gemaakt wordt ter ere van het 125-jarig bestaan van de KNNV afdeling Utrecht in 2027.

De afgelopen maanden zijn Frans Coolen en Madeline Tellegen bezig geweest met een eerste brainstorm en het spreken van een aantal mensen dat zich, al dan niet beroepsmatig, bezig houdt met bomen. Het enthousiasme over het boek is daardoor nog verder toegenomen.

Er valt zo veel te vertellen, niet alleen over (bijzondere) bomen zelf maar ook over de rol die bomen spelen in ons leven. De bedoeling is dat het een speels opgezet boek wordt dat diverse kanten van bomen belicht. In relatie tot de geschiedenis, andere organismen, oorlog en liefde, etc.

Als je hier ook enthousiast van wordt en er meer over wilt horen, laat het weten. Dan kunnen we er een keer over doorbomen en kijken hoe je bijdrage er uit kan zien.

Je kunt mailen naar bomenboek.utrecht@gmail.com

Meer informatie kun je vinden op utrecht.knnv.nl/jubileum-bomenboek-2027/

Beuk 'Capitein ter Zee' op begraafplaats Sparrendreef in Vianen

foto: Marijke Coolen

Indien onbestelbaar retour: Beethovenlaan 21, 3533 ER Utrecht

Contributie 2025

door Yvonne van Putten

Als het goed is, heb je (rond 1 december 2024) een e-mail ontvangen met het verzoek om de contributie voor 2025 te betalen, of met de mededeling dat je niet hoeft te betalen. In de e-mail staat een link naar een betaalverzoek. Elk lid ontvangt een eigen mail voor (alleen) de eigen contributie, dus met één bedrag, gebaseerd op hoe je in de KNNV-administratie bekend bent. In dit bedrag is de vroeg-betaalkorting al opgenomen. Huisgenootleden ontvangen dus zelf een mail over de (huisgenoot)contributie voor 2025.

Als je geen mail hebt ontvangen, maar wel e-mail gebruikt: controleer dan de spamfolder om te zien of de mail daar terechtgekomen is en voeg het e-mailadres toe aan de vertrouwde adressen. Dan komen volgende mails wel in jouw inbox terecht. Heb je een nieuw mailadres? Stuur dan een mail naar penningmeester@utrecht.knnv.nl met het onderwerp 'nieuw mailadres'. Dan kan ik je per e-mail herinneren aan het contributiebedrag en de betaling.

Je kunt het contributiebedrag ook direct (let op vroeg-betaalkorting) overmaken op NL96INGB0000512683 t.n.v. Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging, afdeling Utrecht; graag met vermelding van je naam, zeker als de tenaamstelling van de rekening vanwaar de betaling afgeboekt wordt, afwijkt van jouw eigen naam.

Contributie 2025	vroeg:	standaard:
	vóór 1 februari	vanaf 1 februari
gewoon lid	€35,00	€36,50
huisgenoot lid	€14,50	€16,00
jeugdlid (t/m 31 jaar)	€21,00	€22,50
alleen CONVO (geen lid)	€13,50	€15,00

Activiteiten in Vogelvlucht

2 december	Utrechtpad etappe 4
14 december	Flora Festival
16 december	Vogelexcursie Arkemheen
6 januari	Utrechtpad etappe 5
15 januari	Wintergasten
20 januari	Hoogekampse Plas
3 februari	Utrechtpad etappe 6
9 februari	Winterherkenning loofbomen
17 februari	Vogelakkers Oud Reemst
3 maart	Utrechtpad etappe 7
8 maart	Vogels kijken met KNNV

Voor elke excursie is een aanmeldingsformulier op utrecht.knnv.nl/agenda/

De CONVO is de periodiek van de afdeling Utrecht van de KNNV en verschijnt vier keer per jaar. Sluitingsdatum kopij voor de volgende CONVO: **20 februari 2025**. Kopij aanleveren via redactie@utrecht.knnv.nl

Een abonnement op de CONVO zonder lidmaatschap kost €13,50 per jaar (na 1 februari 2025: €15,00).

Contributie/lidmaatschap 2025: Gewoon lid: € 35,00 (na 1 februari 2025: €36,50); huisgenootlid: € 14,50 (na 1 februari 2025: €16,00); jeugdlid*: € 21,00 (na 1 februari 2025: €22,50) te voldoen op rekening NL96INGB0000512683 t.n.v. Kon. Ned. Natuur Ver. Afd. Utrecht. Vanaf 1 oktober 2025 bedraagt de contributie €7,75 tot het einde van het kalenderjaar. U-pashouders kunnen hun contributie geheel of gedeeltelijk voldoen uit hun budget. Opzegging van het lidmaatschap vóór 1 november. Leden van de KNNV zijn bij activiteiten van de KNNV verzekerd tegen persoonlijke aansprakelijkheid.

Wil je de verenigingsstelescoop voor maximaal 3 weken lenen, neem dan contact op met beheerder Leo Thijssen: ljm.thijssen@casema.nl

*Het jeugdlidmaatschap geldt tot en met het kalenderjaar waarin men 31 wordt.